

State of the Art

HUB HOLLAND, HUB!

Ons land beter maken
moeten we toch!

Door Dirk van Weelden (in samenwerking met ZJA Architecten)

State of the Art, de rubriek over nieuwe ontwikkelingen in de wereld van de sportfaciliteiten, wil deze jaargang geen verbluffende oplossingen presenteren, maar vragen stellen. Dus geen projecten in uitvoering of droomgebouwen, maar vragen stellen naar de toekomst van het sportgebouw. Rein Jansma (ZJA architecten) en Dirk van Weelden verkennen in deze derde aflevering de toekomst van de sportieve mega-evenementen, zoals de Olympische Spelen: hoe passen de daarbij horende stadions en sportgebouwen duurzaam in hun omgeving?

Olympic Village Londen 2012.
Nog altijd is een Olympisch
dorp een afgesloten
kampement.

Wie herinnert zich Saar Boerlage nog? Tussen 1983 en 1986 was deze planologe en PSP-politica het boegbeeld van een actiegroep tegen de Amsterdamse campagne om de Olympische Spelen van 1992 naar de hoofdstad te halen. Ze trokken nog naar het hoofdkwartier van de Olympische beweging in het Zwitserse Lausanne om gehoord te worden. De gemoederen liepen hoog op, er ging zelfs een bommetje af bij het campagnebureau.

BEZWAREN

Wat waren de bezwaren van Boerlage tegen de komst van de Olympische Spelen? De Stadionbuurt, ooit gebouwd voor en in het kielzog van de Olympische Spelen van 1928, was het centrum van haar gedachtegang. Daar was, net als in heel Amsterdam, dringende behoefte aan goede en betaalbare woningen. Zij vond dat het oude Olympisch Stadion gesloopt moest worden en de gemeente haar geld diende te besteden aan sociale woningbouw ter plekke, in plaats van aan een sportspektakel dat alleen vastgoedbazen, bouwers en multinationals in sportgoed, media en frisdrank ten goede zou komen. Voor de gewone Amsterdammer zouden de Spelen vooral overlast en een tijdelijke politiestaat betekenen. Haar actie was een roep om basisdemocratische betrokkenheid van de bevolking bij dit soort plannenmakerij. De voorstanders gaven natuurlijk hoog op van de gunstige economische gevolgen van de citymarketing, de spin-offs voor hotels, horeca en detailhandel door de bezoekers en de werkgelegenheid voor bouwende Nederland. Het waren barre tijden, de jaren '80, en men stond fel tegenover elkaar. Uiteindelijk werden de Spelen van 1992 aan Barcelona toegekend.

“

WAAROM ZOU HET OLYMPISME ALLEEN VOOR ATLETEN GELDEN EN NIET VOOR DE STAD DIE DE SPELEN ORGANISEERT?”

Maar de vraag naar de inpassing van een enorm project – meestal bestaande uit wegen, een Olympisch dorp, stadions, sporthallen en andere ondersteunende gebouwen voor die ene maand – in een stedelijke omgeving is blijven bestaan. En vooral naar de verantwoordelijkheid voor de lange termijngevolgen. Af en toe duiken er weer verhalen en deprimerende beelden op van in onbruik geraakte Olympische stadions, waarvoor hele volkswijken zijn ge-

State of the Art

sloopt en waarvoor niet eens geld is ze te slopen, zoals in Athene. De reportages over de huidige toestand in Sotchi, waar de Winter spelen plaatsvonden in 2014, tonen een spookstad, verwoest achterland en verloedering. Over de vraag of Londen beter geworden is van haar Olympische Spelen zijn de meningen sterk verdeeld.

ANDERSOM DENKEN

Baron de Coubertin richtte in 1894 de Olympische Beweging op en het was hem om veel meer dan een internationale sportwedstrijd te doen. Hij zag sport als een medium om het onderwijs te vernieuwen en begrip en samenwerking te bevorderen over de grenzen van naties, culturen, religies en rassen heen. Nog steeds is er in de statuten van de Olympische Spelen sprake van Olympisme, dat omschreven wordt als een levensfilosofie, die sport ten dienste wil stellen van de mensheid. Sport daagt iedere atleet uit om boven zichzelf uit te stijgen, en zich door de samenwerking van lichaam, wil en geest te meten met anderen. Maar belangrijker dan winnen zijn de ontmoetingen en vriendschap met atleten uit andere werelden, op voet van gelijkwaardigheid, onderling respect en fair play. Het Olympisme wil een manier van leven bevorderen waarin het plezier van de inspanning, sociale verantwoordelijkheid en ethische principes bijdragen aan een

DE SPELEN ALS MAATSCHAPPELIJK INSTRUMENT VOOR HET VERSNELLEN VAN VERDERE ONTWIKKELING VAN DE STAD”

harmonieuze samenleving, waarin vrede heerst en de menselijke waardigheid en vrijheid van discriminatie gewaarborgd zijn. Het is een bijna oorverdovende opsomming van hooggestemde idealen en goede bedoelingen. Het Olympisme klinkt nogal zweverig en onpraktisch. Iets voor tijdens de wedstrijd of de wandelgangen van het Olympisch dorp en natuurlijk voor aan de vergadertafels van bobo's. Tenzij je andersom denkt. Waarom zou het Olympisme alleen voor atleten gelden en niet voor de stad die de Spelen organiseert? Waarom zouden de Olympische normen niet leidend zijn bij de beoordeling van de plannen voor Olympische Spelen? Dan zou die stad de Spelen krijgen, die er het best in slaagt zichzelf in maatschappelijk opzicht te verbeteren door de Spelen te organiseren. Volgens die logica zou het Amsterdam van 1983, als het erin geslaagd was een plan voor de Spelen te ontwikkelen waarmee de zo hoognodige stadsver-

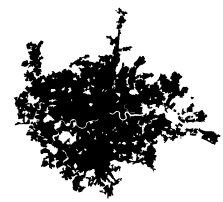
nieuwing een impuls kreeg en er dus ook betaalbare woningen zouden achterblijven, een goede kans hebben gemaakt. Anders geformuleerd: is het niet logisch om bij het ontwikkelen van Olympisch bidboek voor een stad uit te gaan van de nationale agenda, waarin naast infrastructurele en economische, ook sociale, culturele en intellectuele ambities meespelen? Zo'n plan moet gebaseerd zijn op een visie op de toekomst, die sneller dichterbij komt dankzij het grote Olympische project dat samenwerking vereist. Dan zijn de Olympische Spelen, helemaal in overeenstemming met het Olympisme, geen kortstondig doel op zich of een geldmachine, maar een katalysator van wat iedereen toch al wilde: welvaart stimuleren, de stad socialer, leefbaarder, cultureel levendiger en kosmopolitischer maken. Sport is dan een dienstbaar medium om dat mogelijk te maken. Oftewel, de Spelen zijn veel meer dan een praktische en economische uitdaging, maar een maatschappelijk instrument voor het versnellen van verdere ontwikkeling die op langere termijn goed is voor de hele stad.

NEDERLAND IN 2028?

Nederland met zijn vele rivieren en vruchtbare bodem is altijd een land geweest dat het van slimme landbouw en veeteelt en van handel en logistiek moest hebben. Weinig ruimte, maar slim gebruikt, veel verbindingen, en een rijkgeschakeerd en goed georganiseerd stedelijk leven. Dat was in de middeleeuwen zo, in de Gouden Eeuw, in de industriële hoogtijdagen en het is nog altijd zo. In de geglobaliseerde economie van vandaag is Nederland vooral een draaischijf, een hub voor het verkeer van kennis, mensen en goederen. En de Randstad is een heel karakteristiek stedelijk netwerk dat het leven en werken in die wereld-hub mogelijk maakt. Ons vernuft, onze manier van leven, onze culturele identiteit zijn eraan af te lezen. Als je ervoor wilt zorgen dat de Olympische Spelen ook werkelijk voor iedereen 'olympisch' zijn, en niet alleen

Randstad
7.2 miljoen inwoners

Londen
7.1 miljoen inwoners

Veel ruimte in Nederland in een dichtbevolkt gebied met goede netwerken.

De oude Olympische Spelen waren een dorp in de heuvels.

een sportief succes en een economische gok, dan zouden de kwaliteiten die we nastreven voor de toekomst van de Randstad (en daarmee van Nederland) leidend moeten zijn voor het plan dat we in Lausanne indienen. Welke kwaliteiten zijn dat? De Randstad zou er in veel opzichten mee winnen als de verbindingen tussen de Noord- en de Zuidkant, dus tussen Haarlem-Amsterdam en Den Haag-Rotterdam beter waren. Nu is een enkele klapband of een haperende wissel voor honderdduizenden een kwestie van uren vertraging. Meer betaalbare woonruimte voor iedereen, ook dat zou het leven in de Randstad werkelijk verbeteren. Schonere lucht en beter bereikbare groene recreatiegebieden ook. Omschakeling op hernieuwbare energie. Een onderwijssysteem en een cultureel leven die diverser zijn en minder lijden onder segregatie tussen etnische groepen en hoog- en laagopgeleiden. Goede zorg en sociale voorzieningen voor zwakkeren, zieken en ouderen. En natuurlijk een rijk cultureel en intellectueel leven, dat levendige contacten met de wereldcentra onderhoudt. Maar ho even, dat is politiek! Ja, Poetin gebruikt de Spelen voor zijn politiek, laten wij de Olympische Spelen gebruiken ten dienste van een politiek die Nederland efficiënter, leefbaarder, groener, socialer, duurzamer maakt. Denk niet hoe we aan de Spelen gaan verdienen, maar aan hoe we dankzij de Spelen onze gemeenschappelijke belangen kunnen dienen. De Olympische Spelen genereren niet alleen zakelijke kansen, maar ook het momentum om als kibbelende natie de handen ineen te slaan.

GEEN OLYMPISCH DORP

Zelfs in Londen, toch een enorme metropool, hield men vast aan het concept van het Olympische dorp, in feite een soort enclave, een kampement dat is afgeschermd van de rest van de wereld. Zou het niet een geweldige prestatie en ook een zeer

Nederlandse zijn, als we erin slaagden de atleten hun onderkomen en nodige rust te geven, en ze alle tienduizend in plukjes te verspreiden door de Randstad? Vanwege onze korte en snelle verbindingen en bewandelbare steden hoeft het niet te kosten van de Olympische vriendschappen en verbroedering. Wat weinigen weten is dat de Olympische Spelen in enge zin een businesscase vormen met een begroting van 1,5 tot 2 miljard. Dat ze zoveel duurder uitpakken voor de organiserende steden, en soms tot grote langlopende schulden aanleiding geven, komt door alles wat de organiserende regeringen er omheen bouwen en organiseren. Nederland zou er goed aan doen om de instroom van mensen die met de Olympische Spelen gepaard gaat, als goed gekozen moment te gebruiken om de investeringen te doen voor dat wat toch al onze core business en cultuur is: in een druk stedelijk gebied de ruimte slim gebruiken, open en vrij verkeer mogelijk maken, kiezen voor leefbaarheid en duurzaamheid. De Randstad zoals wij die willen in de toekomst, maar dan zo dat zij de hele Olympische Spelen spelenderwijs absorbeert en vervolgens alle toevoegingen voor zichzelf gebruikt, als duwtje in de rug. Zou het geen slim idee zijn de Olympische Spelen in goed verbonden hotspots te verspreiden en op te nemen in het stedelijk gebied van West-Nederland? Wat daar voor nodig is, zijn allemaal zaken waar de bewoners van Nederland nog lang plezier van hebben. En het sportevenement staat niet apart, in een kamp, dat later een dooie boel is of een moeizaam te vermarkten complex, maar het wordt fysiek en sociaal verbonden aan de Randstad en de bewoners. Nederlandser kan het niet.

MEDIUM VOOR VOORUITGANG

Ook nationale en lokale overheden gebruiken sportfaciliteiten en sportbeleid voor sociale en culturele verbetering. Sport schept een parallelle wereld, van spel en competitie, van vermaak en verbeelding. Iedere sport is een verzinzel dat mensen in beweging en samen brengt. De Olympische Spelen is een wereldomspannend verzinzel, een fictie met enorme krachten. De krachten die erin huizen zijn niet alleen economisch of werkzaam in de beleving van sportliefhebbers. Misschien is de komst van de Olympische Spelen naar Nederland in 2028 wel de fictie die noodzakelijk is om eindelijk weer eens nationaal samen te werken om beter te worden waarin we goed willen zijn: zakelijk en praktisch slim, open, sociaal, vooruitstrevend, werelds en toch heel Nederlands zijn. Een leefbare wereld-hub. Kunnen de Olympische Spelen en alle infrastructuur en sportfaciliteiten die erbij horen een medium zijn voor de vooruitgang van Nederland? Waarom niet? Ons land beter maken moeten we toch.